

Teachers' professional ethics model: A mixed research study

Sajideh Ahmadi^۱ ID, Baharak Shirzad Kebria^۲ ID, Fatemeh Hamidifar^۳ ID, Yalda Delgoshaei^۴ ID

Received: ۱۲/۰۹/۲۰۲۰

Accepted: ۱۵/۱۲/۲۰۲۰

PP: ۱۰۷-۱۲۳

Abstract

Introduction: Professional ethics in the teaching profession 'beyond adherence to formal rules ' includes a deep commitment to the all-round development of learners 'maintaining human dignity ' realizing distributive and procedural justice 'adhering to honesty 'responsibility 'expressing respect ' law-abidingness 'professional loyalty 'transparency 'and confidentiality. The aim of the present study is to present a model of teachers' professional ethics using a mixed method.

Methodology: The research method was a sequential exploratory mixed method. In the qualitative section 'the statistical population included all specialists and experts in the field of professional ethics in education. Using a purposive non-probability sampling method '۱۴ experts were selected based on the principle of trust and in accordance with theoretical saturation. In the quantitative section 'the statistical population included all teachers 'of whom ۳۷۰ were selected as a statistical sample. A researcher-made questionnaire was used to collect information in the qualitative section and in the quantitative section. In the qualitative part 'the data were analyzed using ATLAS. ti software and based on the three-stage coding method (open 'axial 'and selective) of Strauss and Corbin (۲۰۱۵) 'and in the quantitative part 'the data were analyzed using Smart-PLS software and through structural equation modeling and confirmatory factor analysis.

Findings: The findings showed that the dimensions of professional ethics include causal conditions (social cultural identity' self-knowledge' preference for organizational interests)' intervening conditions (spirituality' personality)' strategies (increasing development' selection and appointment)' contextual conditions (awareness and respect for macro policies' social status) and consequences (professional ethics towards students' professional ethics towards students' parents' professional ethics towards colleagues' professional ethics towards society). The Delphi method was used to validate the model. The desired model and coding process were presented to ۵ university professors 'and these professors confirmed the classification of indicators 'intermediate categories 'and dimensions up to ۰. ۸۵. The results of factor analysis showed that the designed model has a good fit overall (overall fit coefficient ۰. ۶۶۱۸).

Discussion and Conclusion: The results of this study provide a preliminary basis for designing tools to measure professional ethics among teachers.

Keywords: Professional ethics 'teachers' job 'mixed research 'professional competence

Citation: Ahmadi, S., shirzad kebria, B., hamidifar, F., Delgoshaei, Y. (Year). Teachers' professional ethics model: A mixed research study Journal of Ahsan Education, ۲(۳), Pp ۱۰۷-۱۲۳

^۱ PhD Student in Educational Management 'Central Tehran Branch 'Islamic Azad University 'Tehran: Iran. (sajede.ahmadi1@gmail.com)

^۲ Associate Professor 'Department of Educational Governance and Human Capital 'Central Tehran Branch 'Islamic Azad University 'Tehran: Iran. (baharak.shirzadkebria@iau.ac.ir)

^۳ Associate Professor 'Department of Educational Governance and Human Capital 'Central Tehran Branch 'Islamic Azad University 'Tehran: Iran. Corresponding Author. (fatemeh.hamidifar@iau.ac.ir)

^۴ Assistant Professor 'Department of Educational Governance and Human Capital 'Central Tehran Branch 'Islamic Azad University 'Tehran: Iran. (yal.delgoshaei@iau.ac.ir)

Extended Abstract

Introduction:

Professional ethics as a system of principles ,values and normative standards ,determines desirable behavior in specialized professions. In the teaching profession ,this concept goes beyond adherence to formal rules and implies a deep commitment to the all-round development of learners ,maintaining human dignity ,achieving distributive and procedural justice ,adherence to honesty ,accountability ,expression of respect ,lawfulness ,professional loyalty ,transparency ,and confidentiality (Mirkamali & Haj Khazimeh ,۲۰۱۵; Ghanbarpour et al. ,۲۰۱۸; Cronqvist ,۲۰۲۵). The scope of professional ethics in education encompasses a wide range of interactions: from moral responsibility towards students ,including fair evaluation ,maintaining confidentiality ,and avoiding gender discrimination (Biglari et al. ,۲۰۲۳; Fan et al. ,۲۰۲۰) ,to obligations towards parents ,colleagues ,the organization ,and society as a social responsibility (Ghanbarpour et al. ,۲۰۱۸; Kristjánsson ,۲۰۲۴).

Goal:

This research ,adopting a mixed method ,seeks to present a comprehensive and rooted paradigm model for the professional ethics of teachers in Iran through in-depth exploration of the lived experiences ,perceptions ,and narratives of teachers ,administrators ,and educational experts. This model not only bridges the existing theoretical gap ,but also provides a solid foundation for educational policymaking ,designing professional empowerment programs for teachers ,and assessing professional ethics in the Iranian context. Finally ,the main question of the research is: What dimensions ,components ,causal conditions ,action strategies ,and consequences does the structure of the professional ethics model of teachers in the Iranian educational system consist of ,and how do these components interact with each other?

Method:

The present study was conducted with the aim of designing and validating the model of professional ethics for teachers ,using a sequential exploratory mixed method. In the qualitative part ,the statistical population included all specialists and experts in the field of professional ethics in education. Using a purposive non-probability sampling method and snowball technique ,۱۴ experts who had a PhD in related fields ,at least ۱۵ years of experience and scientific publications in this field were selected. The sampling stop criterion was theoretical saturation of the data. In the quantitative part ,the statistical population included all teachers. Using a stratified random sampling method and based on the Cochran formula ,a sample size of ۳۷۵ people was determined to provide an appropriate representative of the community. To collect information in the qualitative part ,a semi-structured interview was used as a data collection tool. The interview protocol was designed using the Castillo-Montoya framework (۲۰۱۶) and its validity was confirmed by ۵ expert professors (validity was obtained using the Toufeff coefficient of $\cdot$, ۹۰). In the quantitative section ,a researcher-made questionnaire was designed based on the findings of the qualitative phase. The validity of this questionnaire was confirmed by experts' opinions and calculation of content validity indices (۱۴ people with a Lavish coefficient of $\cdot$, ۸۰) and its reliability was obtained using the Cronbach's alpha coefficient of $\cdot$, ۸۷ ,which indicated the desired reliability of the tool. In the qualitative section ,data were analyzed using ATLAS.ti software and based on the three-stage coding method (open ,axial ,and selective) of Strauss and Corbin (۲۰۱۵). In the quantitative section ,data were analyzed using Smart-PLS software and through structural equation modeling and confirmatory factor analysis.

Findings:

The findings showed that the dimensions of professional ethics include causal conditions (social and cultural identity; self-knowledge; preference for organizational interests); intervening conditions (spirituality; personality); strategies (increasing development; selection and appointment); contextual

Title: Teachers' professional ethics model: A mixed research study

conditions (awareness and respect for macro policies: social status) and consequences (professional ethics towards students: professional ethics towards students' parents: professional ethics towards colleagues: professional ethics towards society). The Delphi method was used to validate the model. The desired model and the coding process were presented to 5 university professors and these professors approved the classification of indicators, intermediate categories and dimensions up to 18. The results of factor analysis showed that the designed model has a good fit overall (overall fit coefficient = .968).

Conclusion:

In summary, the model presented in this study, which is designed by explaining 5 dimensions, 13 components and 62 indicators and optimal fit (overall fit index = .962), provides a comprehensive and localized framework for understanding the dynamics of teachers' professional ethics competencies in the complex context of Iran. This model clearly shows that ethical competence is not a static phenomenon limited to a set of rules, but rather a continuous process of formation, challenge, rethinking, and growth that is the product of a complex interaction of internal (individual-psychological) and external (organizational-social-cultural) factors. The main advantage and distinguishing point of this model is the simultaneous and balanced attention to the micro (individual) and macro (organizational and social) dimensions and especially the consideration of the unique characteristics of the Iranian context, including the focal role of "spirituality" as a moderating factor and the influence of "cultural-social identity" as a driving force. This model can be used as a roadmap for planning teacher education curricula, designing professional development programs and developing ethical charters in the Iranian education system.

الگوی اخلاق حرفه‌ای معلمان: یک پژوهش آمیخته^۱

ساجده احمدی^۲؛ بهارک شیرزاد کبریا^۳؛ فاطمه حمیدی فر^۴؛ یلدا دلگشایی^۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۶/۲۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۹/۲۴

شماره صفحات: ۱۰۷-۱۲۳

چکیده

مقدمه و هدف: اخلاق حرفه‌ای در شغل معلمی، فراتر از التزام به قوانین رسمی، متضمن تعهدی ژرف به رشد همه‌جانبه فراگیران، حفظ کرامت انسانی، تحقق عدالت توزیعی و رویه‌ای، پایبندی به صداقت، مسئولیت‌پذیری، ابراز احترام، قانون‌پذیری، وفاداری حرفه‌ای، شفافیت و رازداری می‌باشد. هدف پژوهش حاضر، ارایه الگوی اخلاق حرفه‌ای معلمان با استفاده از روش آمیخته می‌باشد.

روش‌شناسی پژوهش: روش پژوهش، آمیخته اکتشافی متوالی بود. در بخش کیفی، جامعه آماری شامل کلیه متخصصان و صاحب‌نظران حوزه اخلاق حرفه‌ای در آموزش و پرورش بودند. با استفاده از روش نمونه‌گیری غیراحتمالی هدفمند، ۱۴ نفر از خبرگان بر اساس اصل اتمه‌ار و منطبق بر اشیاع نظری انتخاب شدند. در بخش کمی، جامعه آماری شامل کلیه معلمان بود که تعداد ۳۷۵ نفر از آن‌ها به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. برای جمع‌آوری اطلاعات بخش کیفی و در بخش کمی، از پرسشنامه محقق‌ساخته استفاده شد. در بخش کیفی، داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار ATLAS. ti و بر اساس روش کدگذاری سه‌مرحله‌ای (باز، محوری و انتخابی) اشتراوس و کوربین (۲۰۱۵) و در بخش کمی، داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار Smart-PLS و از طریق مدل‌سازی معادلات ساختاری و تحلیل عاملی تأییدی مورد تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد، ابعاد اخلاق حرفه‌ای شامل شرایط علی (هویت اجتماعی فرهنگی؛ خودشناسی؛ رجحان منافع سازمانی؛ شرایط مداخله گر (معنویت؛ شخصیت)؛ راهبردها (توسعه روزافزون؛ انتخاب و انتصاب)؛ شرایط زمینه‌ای (آگاهی و احترام به سیاست‌های کلان؛ منزلت اجتماعی) و پیامد (اخلاق حرفه در قبال دانش آموز؛ اخلاق حرفه‌ای در قبال اولیای دانش‌آموزان؛ اخلاق حرفه‌ای در قبال همکاران؛ اخلاق حرفه‌ای در قبال جامعه) می‌باشد. برای اعتباریابی الگو از روش دلفی استفاده شد. الگوی مورد نظر و فرایند کدگذاری به ۵ تن از اساتید دانشگاه ارایه شد و این اساتید تا ۰/۸۵ دسته بندی شاخص‌ها، مقوله‌های میانی و ابعاد را تایید کردند. نتایج تحلیل عاملی نشان داد که الگوی طراحی شده، در مجموع دارای برازش مناسبی می‌باشد (شاغل برازش کلی ۰/۶۶۱۸).

بحث و نتیجه‌گیری: نتایج این پژوهش زمینه اولیه برای طراحی ابزارهای سنجش اخلاق حرفه‌ای در بین معلمان را فراهم می‌کند.

واژه‌های کلیدی: اخلاق حرفه‌ای، شغل معلمان، پژوهش آمیخته، صلاحیت حرفه‌ای

استناد: احمدی، ساجده، حمیدی فر، فاطمه، شیرزاد کبریا، بهارک و دلگشایی، یلدا. (۱۴۰۴). الگوی اخلاق حرفه‌ای معلمان: یک پژوهش آمیخته.

فصلنامه تعلیم و تربیت احسن، دوره دوم، شماره سه، شماره صفحات ۱۰۷-۱۲۳

^۱ این مقاله مستخرج از پایان نامه دکتری تخصصی رشته مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز می‌باشد.

^۲ دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران: ایران.

^۳ دانشیار، گروه حکمرانی آموزشی و سرمایه انسانی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران: ایران.

^۴ دانشیار، گروه حکمرانی آموزشی و سرمایه انسانی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران: ایران (نویسنده مسئول). (fatemeh.hamidifar@iau.ir)

^۵ استادیار، گروه حکمرانی آموزشی و سرمایه انسانی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران: ایران.

مقدمه

اخلاق حرفه‌ای به مثابه نظامی از اصول، ارزش‌ها و استانداردهای هنجاری، تعیین‌کننده رفتار مطلوب در حرفه‌های تخصصی است. در حرفه معلمی، این مفهوم فراتر از التزام به قوانین رسمی، متضمن تعهدی ژرف به رشد همه‌جانبه فراگیران، حفظ کرامت انسانی، تحقق عدالت توزیعی و رویه‌ای، پایبندی به صداقت، مسئولیت‌پذیری، ابراز احترام، قانون‌پذیری، وفاداری حرفه‌ای، شفافیت و رازداری می‌باشد (Mirkamali Haj Khazimeh & Ghanbarpour et al، ۲۰۱۵: ۲۰۱۸، Cronqvist، ۲۰۲۵). دامنه اخلاق حرفه‌ای در آموزش، گستره وسیعی از تعاملات را در برمی‌گیرد: از مسئولیت‌پذیری اخلاقی در قبال دانش‌آموزان شامل ارزشیابی عادلانه، حفظ محرمانگی و پرهیز از تبعیض جنسیتی (Biglari et al، ۲۰۲۳: Fan et al، ۲۰۲۰)، تا تعهدات نسبت به اولیا، همکاران، سازمان متبوع و جامعه به مثابه یک مسئولیت اجتماعی (Ghanbarpour et al، ۲۰۱۸: Kristjánsson، ۲۰۲۴).

اهمیت راهبردی رعایت اخلاق حرفه‌ای در آموزش، امری غیرقابل انکار است. این مولفه حیاتی مستقیماً بر کیفیت فرآیند تعلیم، جو یادگیری، رضایت تحصیلی فراگیران، اشتیاق شغلی مربیان، پاسخگویی سازمانی، توسعه حرفه‌ای و در نهایت، کارآفرینی سازمانی و بهزیستی اجتماعی تأثیرگذار است (Ghasemzadeh Alishahi et al، ۲۰۲۳: Mosafer et al، ۲۰۲۳: Karimi et al، ۲۰۲۳). شواهد پژوهشی گویای آن است که اخلاق حرفه‌ای به عنوان پیش‌نیاز ضروری خودکارآمدی شغلی، رضایت شغلی و عملکرد بهینه معلمان عمل می‌کند و غفلت از آن می‌تواند پیامدهای نامطلوبی همچون کاهش رضایت شغلی (Ghamooshi & Pourkarimi، ۲۰۲۳) یا تضعیف سرمایه اجتماعی نظام آموزشی را در پی داشته باشد. مرور نظام‌مند پیشینه پژوهش حاکی از تلاش‌های ارزشمند در این عرصه است. مطالعات کیفی داخلی عمدتاً بر شناسایی مولفه‌های سازنده اخلاق حرفه‌ای (Sheikhi Mobarakeh et al، ۲۰۲۱)، آسیب‌شناسی آن در نظام آموزش عالی سلامت (Biglari et al، ۲۰۲۲) و ارائه چارچوب‌های مفهومی اولیه متمرکز بوده‌اند. پژوهش‌های کمی نیز روابط بین اخلاق حرفه‌ای و متغیرهایی نظیر اشتیاق شغلی، پاسخگویی سازمانی، شایستگی‌های مدیریتی، هویت اجتماعی، سبک زندگی، اثر بخشی، خودکارآمدی، عملکرد شغلی و توسعه حرفه‌ای را مورد کاوش قرار داده‌اند (Mosafer et al، ۲۰۲۳: Almasi Hosseini، ۲۰۲۰: Sharafi & Moghaddam، ۲۰۲۱).

در عرصه بین‌المللی، محورهای پژوهشی بر تأثیر آموزش اخلاق بر مواضع اخلاقی معلمان پیش‌از خدمت (Albez، ۲۰۲۵)، تأثیر بر رشد کودکان و دانش‌آموزان (Yang et al، ۲۰۲۵)، ارزیابی صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان (Shilibekova et al، ۲۰۲۵)، تقابل صداقت و کثرت‌فروشی در حرفه معلمی (Argyropoulou، ۲۰۲۰)، نقش حکمت عملی در اخلاق معلمی (Kristjánsson، ۲۰۲۴)، مسئولیت اخلاقی در هدایت ارزشی فراگیران (Cronqvist، ۲۰۲۵)، و شکل‌گیری هویت حرفه‌ای معلمان چندزبانه (Gu et al، ۲۰۲۵)، استفاده از ابزارهای دیجیتال (Gràcia et al، ۲۰۲۵)، معطوف بوده‌است. رویکردهای ترکیبی نیز تأثیر تجارب عملی بر هویت حرفه‌ای (Zhao & Zhang، ۲۰۱۷: Li & Khairani، ۲۰۲۵) و فرآیندهای قضاوت اخلاقی معلمان در ارزیابی (Liu et al، ۲۰۲۴) را بررسی نموده‌اند. با وجود غنای پیشینه، شکاف‌های معرفت‌شناختی بارزی قابل ردیابی است:

۱. فقدان الگوی بوم‌سازگار و جامع: مطالعات داخلی عمدتاً یا بر شناسایی جزئی مولفه‌ها متمرکزند یا به بررسی روابط دوسویه محدود متغیرها اکتفا کرده‌اند. الگوی پارادایمی جامعی که به‌صورت نظام‌مند سطوح چندگانه (فردی، تعاملی، سازمانی، فراسازمانی) و ابعاد ساختاری شامل شرایط علی، زمینه‌های مداخله‌گر، راهبردهای کنش و پیامدهای اخلاق حرفه‌ای معلمان در بافت ایران را تبیین نماید، مغفول مانده است. مدل‌های کیفی موجود نیز عمدتاً معطوف به آسیب‌شناسی یا زمینه‌های خاص (نظیر تربیت بدنی) هستند و از جامع‌نگری بی‌بهره‌اند.
۲. غفلت از پیچیدگی‌های زمینه‌ای ایران: الگوهای پیشنهادی در ادبیات جهانی (نظیر Kristjánsson، ۲۰۲۴) با وجود غنای فلسفی، قابلیت انطباق با مختصات پیچیده فرهنگی، اجتماعی، دینی و ساختاری نظام آموزشی ایران را ندارند. چالش‌های منحصر به فردی نظیر نقش دوگانه معلم به عنوان الگوی اخلاقی-دینی، فشارهای ناشی از انتظارات اجتماعی فزاینده، محدودیت‌های منابع، و چالش‌های نوظهور مانند الزامات سواد رسانه‌ای (Karimi et al، ۲۰۲۳) در این الگوها نادیده انگاشته شده‌اند.

۳. نارسایی در تبیین پویایی تعامل عوامل: عمده پژوهش‌های داخلی فاقد چارچوب نظری توانمندی هستند که پویایی و تعامل پیچیده عوامل خرد (فردی)، میانی (سازمانی) و کلان (اجتماعی-فرهنگی) موثر بر شکل‌گیری و تجلی اخلاق حرفه‌ای معلمان ایرانی را تشریح نمایند. پژوهش حاضر با هدف پرکردن این شکاف‌ها و تمرکز بر مسئله محوری نظام آموزشی ایران طراحی شده است: فقدان الگوی بوم‌شناسانه، عمیق و نظام‌مندی که بتواند به‌مثابه نقشه راه جامع برای فهم، ترویج و ارتقای اخلاق حرفه‌ای معلمان در بافت پیچیده ایران عمل کند. معلمان ایرانی در مواجهه با چالش‌های چندلایه‌ای قرار دارند: انتظارات اخلاقی فزاینده جامعه و خانواده‌ها، تنش‌های ناشی از کمبود منابع، ناهمگونی جمعیت دانش‌آموزی، تحولات فناورانه و الزامات نوین آموزشی، و ضرورت ایفای نقش به‌مثابه اسوه‌های اخلاقی و دینی.

غیاب الگویی که این پیچیدگی‌ها را در سطوح مختلف و در تعامل دیالکتیکی آن‌ها تحلیل کند و راهکارهای عملیاتی متناسب با بافت ایران ارائه دهد، به‌وضوح محسوس است.

این پژوهش با اتخاذ روش آمیخته، درصدد است تا از طریق کاوش عمیق در تجارب زیسته، ادراکات و روایت‌های معلمان، مدیران و صاحب‌نظران آموزشی، الگوی پارادایمی جامع و ریشه‌داری برای اخلاق حرفه‌ای معلمان ایران ارائه نماید. این الگو نه تنها شکاف نظری موجود را مرتفع می‌سازد، بلکه مبانی مستحکمی برای سیاست‌گذاری‌های آموزشی، طراحی برنامه‌های توانمندسازی حرفه‌ای معلمان و سنجش اخلاق حرفه‌ای در بافت ایرانی فراهم می‌آورد. در نهایت، پرسش اصلی پژوهش عبارت است از: ساختار الگوی اخلاق حرفه‌ای معلمان در نظام آموزشی ایران مشتمل بر چه ابعاد، مولفه‌ها، شرایط علی، راهبردهای کنش و پیامدهاست و این اجزا چگونه در تعامل با یکدیگر قرار می‌گیرند؟

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر با هدف طراحی و اعتبارسنجی الگوی اخلاق حرفه‌ای معلمان، با بهره‌گیری از روش آمیخته اکتشافی متوالی انجام شد. این رویکرد به دلیل ماهیت پیچیده و چندبعدی بودن موضوع اخلاق حرفه‌ای انتخاب گردید تا از یکسو عمق و غنای کیفی لازم برای کشف مفاهیم و مولفه‌ها فراهم‌آید و از سوی دیگر، توانایی تعمیم‌پذیری و اعتبارسنجی کمی الگوی استخراج شده میسر گردد. در بخش کیفی، جامعه آماری شامل کلیه متخصصان و صاحب‌نظران حوزه اخلاق حرفه‌ای در آموزش و پرورش بود. با استفاده از روش نمونه‌گیری غیراحتمالی هدفمند و به کارگیری تکنیک گلوله برفی، ۱۴ نفر از خبرگان که دارای مدرک دکتری در رشته‌های مرتبط، حداقل ۱۵ سال سابقه فعالیت و انتشارات علمی در این حوزه بودند، انتخاب شدند. معیار توقف نمونه‌گیری، اشباع نظری داده‌ها بود. در بخش کمی، جامعه آماری شامل کلیه معلمان بود. با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای و بر اساس فرمول کوکران، حجم نمونه ۳۷۵ نفر تعیین شد تا نماینده مناسبی از جامعه فراهم گردد. برای جمع‌آوری اطلاعات بخش کیفی، از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته به عنوان ابزار جمع‌آوری داده‌ها استفاده شد. پروتکل مصاحبه با استفاده از چارچوب کاستیلو-مونتویا (۲۰۱۶) طراحی و روایی آن توسط ۵ تن از اساتید متخصص تأیید گردید (روایی با استفاده از ضریب توافقی ۰/۹۰ بدست آمد). در بخش کمی، پرسشنامه محقق‌ساخته‌ای مبتنی بر یافته‌های مرحله کیفی طراحی شد. روایی این پرسشنامه توسط نظر خبرگان و محاسبه شاخص‌های روایی محتوا تأیید شد (تعداد ۱۴ نفر با ضریب لاوشه ۰/۸۰) و پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۷ به دست آمد که نشان‌دهنده قابلیت اعتماد مطلوب ابزار بود. در بخش کیفی، داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار ATLAS.ti و بر اساس روش کدگذاری سه‌مرحله‌ای (باز، محوری و انتخابی) اشتراوس و کوربین (۲۰۱۵) تحلیل شدند. در بخش کمی، داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار Smart-PLS و از طریق مدل‌سازی معادلات ساختاری و تحلیل عاملی تأییدی مورد تحلیل قرار گرفتند. این پژوهش با تلفیق روش‌های کیفی و کمی، از قابلیت‌های هر دو پارادایم بهره برده است. مرحله کیفی به کشف عمیق مفاهیم و ارائه الگوی اولیه منجر شد و مرحله کمی، امکان اعتبارسنجی و تعمیم‌پذیری یافته‌ها را فراهم آورد. چنین رویکردی نه تنها عمق و غنای کیفی را حفظ کرده، بلکه از طریق آزمون کمی، بر استحکام و پایایی یافته‌ها افزوده است.

یافته‌ها

یافته‌های پژوهش حاضر در دو بخش کیفی و کمی ارائه می‌شود. در بخش کیفی تمامی خبرگان، دارای مدرک دکتری بودند. برای بررسی اعتبار الگو در بخش کمی، مولفه‌ها و ابعاد، مستخرج از بخش کیفی در اختیار ۳۷۵ نفر از معلمان قرار داده شد. از بین این معلمان ۵۰/۴۰ درصد مرد، ۴۹/۶۰ درصد زن بودند. ۴۷/۲۰ درصد دارای مدرک کارشناسی، ۴۲/۴۰ درصد دارای مدرک کارشناسی ارشد و مابقی که ۱۰/۴۰ درصد دارای مدرک دکتری بودند. از نظر سابقه کاری ۱۳/۱۰ درصد کمتر از ۱۰ سال، ۱۲ درصد دارای سابقه ۱۰ تا ۲۰ سال، ۵۷/۳۰ درصد دارای سابقه ۲۰ تا ۳۰ و ۱۷/۶۰ درصد دارای ۳۰ سال سابقه و بالاتر بودند. از نظر توصیفی، از بین مولفه‌های مورد بررسی، اخلاق حرفه‌ای در قبال همکاران دارای بالاترین میانگین می‌باشد. همچنین نتایج نشان می‌دهد که تمامی مولفه‌ها دارای میانگین بالاتر از ۴ بودند که نشان از روایی بالای مولفه‌های مورد بررسی دارد.

بخش کیفی

برای پاسخگویی به این پرسش که الگو، مولفه‌ها و شاخص‌های کلیدی تشکیل دهنده آن چه هستند، از روش گرداند تیوری استفاده شد. فرآیند تجزیه و تحلیل داده‌ها در سه مرحله اصلی کدگذاری باز؛ کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی صورت پذیرفت. در ادامه به تشریح مراحل پرداخته می‌شود:

مرحله اول) کدگذاری باز

نسخه‌های پیاده شده مصاحبه‌ها برای یافتن شاخص‌های اصلی به طور منظم مورد بررسی قرار گرفتند. جدول زیر نمونه‌ای فرآیند کدگذاری را نشان می‌دهد:

جدول ۱. نمونه تحلیل داده‌ها در فرآیند کدگذاری باز

ردیف	شاخص	بخشی از مصاحبه
۱	مادی گرایی	آسیب‌های فردی و کاری مثل بی‌تفاوتی، کمبود تعهد، کمبود وجدان کاری، انگیزه نداشتن، نگاه مادی، نگاه ابزاری داشتن به مسایل و اموراتی که آموزش و پرورش در حال وقوع است، می‌تواند در زمره مسایلی قرار گیرد که باید در اخلاق حرفه‌ای معلمان مورد بررسی قرار گیرد(مصاحبه شماره ۱۴).
۲	اراده و تعلق	احساسات و اعتقادات، اداره، تعلق، تعهد و ارزش‌هایی که برای شغلش قائل است، را می‌توان جز مسایلی دانست که یک فرد باید صورت حرفه‌ای در شغل خود مد نظر داشته باشد(مصاحبه شماره ۱۳).
۳	ایمان و تقوا	ولی از جایی که نیت آلوده شود به مطامع مختلف دنیوی و شهرت و... به نظر می‌آید که یکی از مهم‌ترین آسیب‌ها به شمار می‌آید در جهت ادای وظیفه معلمی. تقوا از خصوصیات دیگری است که در اخلاق معلمی در ارتباط با خداوند متعال قابل توجه است(مصاحبه شماره ۸).
۴	مهربانی	مهربانی برای دانش آموزان و با دانش آموزان، خوش‌بین‌دار نبودن و کمبود توانایی کنترل هیجانات خود، سریع عصبانی شدن، زود خوشحال شدن، امانت‌دار نبودن چه نسبت به اموال آموزشگاه چه نسبت به دانش آموزان را باید در زمره اخلاق حرفه‌ای دانست(مصاحبه شماره ۴).
۵	سخت‌کوشی	یکی از مواردی که معلمان باید به عنوان اخلاق حرفه‌ای داشته باشند، سخت‌کوشی و علم است. سخت‌کوشی به معنی پول خرج کردن نیست، اما برخی از معلمان و مدرسان در برابر ارتقای دانش و اشتراک‌گذاری دانش خود، سخت‌کوشی ندارند و این دور از اخلاق حرفه‌ای است(مصاحبه شماره ۱).
۶	عدالت	عدالت در برخورد با دانش آموزان، حتی نوع تقسیم نگاه در کلاس نیز باید با عدالت باشد(مصاحبه شماره ۶).
۷	برخورد مناسب	نوع برخورد و ارتباط مناسب معلمان و کادر مدرسه با دانش آموزان، اولیا و... بسیار مهم است. در واقع بازخورد اولیه اخلاق در این برخوردها است که نشان داده می‌شود(مصاحبه شماره ۹).
۸	مسئولیت‌پذیری	معلمی شغلی است که مسئولیت زیادی دارد و این مسئولیت باید بر عهده شخصی باشد که مسئولیت‌پذیر باشد(مصاحبه شماره ۱۰).
۹	نگرش فرهنگی اجتماعی	معلمی شغل انبیاست و این نگرش و نگاه جز مسایل فرهنگی و اجتماعی ماست. پس پیشینه فرهنگی، مذهبی و اجتماعی ما در زمینه معلمی مهم است. برای همین است که برای انتخاب معلمان می‌بایست به این پیشینه توجه زیادی شود(مصاحبه شماره ۱۲).
۱۰	پایندی	پایندی به پیشینه فرهنگی و مذهبی و در واقع سنت‌های فرهنگی و مذهبی در حرفه‌ای بودن مهم است(مصاحبه شماره ۳).
۱۱	آگاهی از افکار و عقاید	افکار و عقاید فردی و اجتماعی در محیط مدرسه، فضای روانی و اجتماعی و را تشکیل می‌دهد و این فضا، شرایط مدرسه را به سمتی می‌برد که بتواند عملکرد بهینه را برای مدرسه رقم بزند. بنابراین آگاهی از افکار و عقاید و... بسیار اهمیت دارد(مصاحبه شماره ۷).
۱۲	عزت نفس	معلم باید در جایگاهی که به دانش آموزان تدریس می‌کند، اعتماد به نفس داشته باشد و به نظرم داشتن اعتماد به نفس جزئی از مدیریت کلاس است(مصاحبه شماره ۶). عزت نفس معلمان در اخلاق آن‌ها تأثیر دارد و جزئی از اخلاق است. این عزت نفس از مسایل مالی، اقتصادی، اجتماعی و... نشأت می‌گیرد(مصاحبه شماره ۱۱).
۱۳	خودآگاهی حرفه‌ای	معلم باید دارای خودآگاهی در زمینه شغل باشد. در ایران شغل معلمی چطور تعریف شده است و... باید توسط فرد درک شود. این امر در معلمانی که تازه به این حرفه روی می‌آورند، دارای اهمیت و اولویت بیشتری است(مصاحبه شماره ۱۳).
۱۴	ارتقای هویت دانش آموزان	معلم می‌بایست سعی کند بر روی هویت دانش آموزان کار کند و آن را ارتقا دهد. این هویت می‌تواند در ابعاد مختلف فردی و... باشد. به نظر می‌رسد باید روی هویت ملی و مذهبی هم بیشتر تمرکز کرد(مصاحبه شماره ۱۱).
۱۵	انتقال میراث فرهنگی	میراث فرهنگی و اجتماعی باید با نسل‌های بعدی انتقال پیدا کند. این میراث می‌تواند در قالب عکس، فیلم، انیمیشن، بازی و حضوری و... انتقال پیدا کند(مصاحبه شماره ۱۴).
۱۶	شناخت محیط و تبیین آن	از جمله حرفه‌ای‌گری‌های معلم این است که باید سعی کند، محیط پیرامونی را در ابعاد مختلف به دانش آموزان نشان دهد تا دانش آموزان به شناخت محیط برسند و بتوانند بر اساس مولفه‌های مختلف آن را تشریح و تبیین کنند(مصاحبه شماره ۱۳).
۱۷	کمک به انتخاب افراد برگزیده	معلم باید سعی کند تا به افراد یعنی دانش آموزان آموزش دهد که تصمیم‌گیری و انتخاب چگونه است و ملاک‌های انتخاب افراد برگزیده چگونه است. او باید یاد بگیرد که انتخاب افراد مختلف برای مسئولیت‌ها و دوستی و... چه تأثیری بر زندگی او دارد(مصاحبه شماره ۷).
۱۸	انجام وظایف سازمانی	معلم می‌بایست وظایف سازمانی خود را در مرحله اول بشناسد و سپس سعی کند تا با تمام تلاش و پشتکار آن‌ها را نحو احسن انجام دهد(مصاحبه شماره ۹).
۱۹	ارتقای حرفه‌ای خود و دیگران	در محیط شغلی و سازمانی افراد باید علاوه بر اینکه خود را ارتقا می‌دهند شرایط را طوری فراهم کنند که بقیه هم ارتقا پیدا کنند. این ارتقا می‌تواند در محیط‌های حرفه‌ای باشد و یا اینکه سعی کند تجربیات خود را در اختیار دیگران بگذارد و... (مصاحبه شماره ۱۲).
۲۰	احترام به انتصابات	یک معلم در ساختار اداری جایگاهی دارد که می‌تواند کلیه امور را نقد کند، اما باید احترام به مسئولین هم داشته باشد. مخصوصاً در حوزه اداری به این علت که آموزش و پرورش جایی هست که دو ساختار آموزشی و اداری دارد، باید به انتصابات و تصمیم‌های افراد اداری احترام گذاشته شود و در فضای احترام، به نقد نیز پرداخت(مصاحبه شماره ۱۳).
۲۱	رعایت مقررات حرفه‌ای	هر شغلی در ایران و در دنیا دارای قوانین و مقررات خاص خود است. مثلاً در شغل معلمی ورود و خروج معلم دارای ساعات مشخصی است، میزان ساعت تفریح و استراحت مشخص است و... در مجموع معلمان و همه کادر آموزشی و تربیتی باید به قوانین حرفه‌ای مبتنی بر ساختار شغلی خود، احترام بگذارند و آن را رعایت کنند(مصاحبه شماره ۹).

ردیف	شاخص	بخشی از مصاحبه
۲۲	تعهد به انسجام و یکپارچگی	معلمان باید تلاش کنند که در ساختار آموزش و پرورش اعم از مدرسه و شهرستان و... انسجام و یکپارچگی را حفظ کنند(مصاحبه شماره ۸).
۲۳	ویژگی‌های شغل معلمی	هر شغلی دارای ویژگی‌هایی که باید یک معلم حرفه‌ای آن را بشناسد. در واقع معلم حرفه‌ای باید بداند و درک کند که معلمی در بافت فرهنگی، اجتماعی و سیاسی جمهوری اسلامی ایران، چه ویژگی‌هایی دارد(مصاحبه شماره ۱).
۲۴	فعالیت‌های عام المنفعه	معلم حرفه‌ای باید دارای شخصیت اجتماعی و مورد تاییدی نیز باشد. مقلای باید فعالیت‌های عام المنفعه داشته باشد، مهربان باشد و... (مصاحبه شماره ۲).
۲۵	تبیین حقوق شهروندی	حقوقی که باید به دانش آموزان آموزش داد را باید معلم بلد باشد. مصلای در حوزه کلاس شش ابتدایی، جزوهای در زمینه حقوق شهروندی وجود دارد که معلمان می‌توانند با استفاده از آن، حقوق شهروندی را آموزش دهند(مصاحبه شماره ۴).
۲۶	تسلط بر اسناد بالادستی	معلم باید در حد متوسط به بالایی با سند تحول بنیادین و قوانین و مقررات آشنا باشد(مصاحبه شماره ۱۰).
۲۷	تبیین اسناد و سیاست‌های کلان	سیاست‌های کلان را نیز باید معلم بداند، وقتی این سیاست‌ها را معلم بداند، بهتر متوجه می‌شود که زیربنای علمی و معرفتی بخش نامه‌ها چیست(مصاحبه شماره ۵).
۲۸	ارتقای مهارت‌های حرفه‌ای و به روزرسانی	معلم باید در دوره‌های ضمن خدمت شرکت کند و خود را به روزرسانی کند. در واقع معلم حرفه‌ای باید سعی کند تا هم اخلاق حرفه‌ای را یاد بگیرد و هم بتواند دوره‌های حرفه‌ای و تخصصی را بگذراند. شاید بتوان گفت بخشی از اخلاق حرفه‌ای، پیشرفت و به ارتقای مهارت‌های حرفه‌ای و به روزرسانی خود است(مصاحبه شماره ۴).
۲۹	ارایه بازخورد به مدیران بالادستی	معلم از منظر اخلاق حرفه‌ای نباید منفعل باشد، علاوه بر اینکه در کلاس درس خود را نشان می‌دهد و به روز است، می‌بایست در قالب یک کارمند و در ساختار اداری هم فعال باشد. مثلاً باید به مدیران بالادستی از جمله مدیر مدرسه، مدیر ناحیه و... بازخورد دهد و آن‌ها را از وضعیت مدرسه و... به صورت مثبت آگاه سازد(مصاحبه شماره ۲).
۳۰	منشور اخلاقی	به نظرم باید برای ارتقای اخلاق حرفه‌ای در بین معلمان، مولفه‌ها و مصادیق آن مشخص شود و منشور اخلاقی برای این امر تهیه شود(مصاحبه شماره ۵).
۳۱	تعامل با شغل	معلم می‌بایست در تعامل با شغل خود باشد. بگذارید کمی توضیح دهم، معلم می‌بایست معلمی را به عنوان یک شغل در نظر داشته باشد و سعی کند محیط پیرامونی خود و خانواده را با توجه به این شغل تنظیم کند، همچنین می‌بایست روابط اجتماعی، سیاسی و... را در قالب نقش شغلی خود تنظیم کند(مصاحبه شماره ۱۰).
۳۲	قانون مداری	شاید بتوان گفت مهمترین مصداق اخلاق حرفه‌ای که باید یک معلم داشته باشد، قانون مداری است. حتی می‌توان گفت که یک قانون بد بهتر از بی‌قانونی است؛ بنابراین معلم علاوه بر اینکه باید نگاه نقادانه داشته باشد، در عین حال باید به چارچوب‌ها و قوانین نیز پایبند باشد(مصاحبه شماره ۸).
۳۳	توسعه شغلی	معلم می‌بایست همیشه به روز باشد و سعی کند خود را توسعه دهد. اما معلم حرفه‌ای که دارای اخلاق حرفه‌ای هم هست، می‌بایست سعی کند فرهنگ توسعه شغلی را در بین همکاران نیز رواج دهد. بنابراین توسعه شغلی، جز حرفه‌ای‌گری در حوزه اخلاق حرفه‌ای برای معلمان است(مصاحبه شماره ۱۱).
۳۴	برنامه درسی و محتوا	معلم می‌بایست به استاد بالادستی مسلط باشد و سعی کند بر اساس آن‌ها محتوای مورد نیاز که همانا برنامه درسی و محتوای مصوب است را تحلیل کند و در مرحله بعد با استفاده از خلاقیت خود در قالب روش‌های تدریس مختلف، به ارایه مطالب بپردازد(مصاحبه شماره ۲).
۳۵	گزینش معلمان	ساختار اداری باید معلمان حرفه‌ای را از همان ابتدا شناسایی کند، بهترین موقع و زمان برای شناخت معلمان حرفه‌ای که اخلاق حرفه‌ای را می‌توانند رعایت کنند، در زمان گزینش معلمان است(مصاحبه شماره ۹).
۳۶	دانشگاه فرهنگیان	دانشگاه فرهنگیان به عنوان مهمترین مکان و ساختار در تربیت معلمان در جمهوری اسلامی ایران، می‌بایست واحدهای درسی مرتبط با اخلاق حرفه‌ای را گسترش دهد و سعی کند فرهنگی اخلاق حرفه‌ای را توسعه دهد(مصاحبه شماره ۱۳).
۳۷	آمایه ذهنی به معلمان	ایجاد فضای روانی و اجتماعی در بین معلمان در زمینه اخلاق حرفه‌ای بسیار مهم است. به نظر می‌رسد که جو و فضای روانی مهمتر از این است که تک تک افراد به اخلاق حرفه‌ای پایبند باشد. در واقع آمایه ذهنی جمعی می‌تواند بر اخلاق حرفه‌ای موثر باشد(مصاحبه شماره ۱۲).
۳۸	نظارت بر عملکرد	عملکرد در زمینه معلمی و اخلاق حرفه‌ای یک امر بسیار مهم است، اما این عملکرد بدون نظارت و دادن بازخورد می‌تواند بعد از مدتی به بیراهه برود. در واقع بدون نظارت بر عملکرد و دادن بازخورد به معلمان در زمینه اخلاق حرفه‌ای، رفتار مناسب با اخلاق حرفه‌ای در بین معلمان شکل نمی‌گیرد(مصاحبه شماره ۱۰).
۳۹	حفظ کرامت دانش آموزان	حفظ کرامت کادر اداری و دانش آموزان و اساساً محیط پیرامونی از مصادیق اخلاق حرفه‌ای می‌باشد(مصاحبه شماره ۹).
۴۰	یادگیری دانش آموزان	معلم در نهایت در زمینه عملکردی، می‌بایست پاسخگوی یادگیری دانش آموزان باشد. یادگیری دانش آموزان و تعهد نسبت به آن از مصادیق اخلاق حرفه‌ای می‌باشد(مصاحبه شماره ۷).

ردیف	شاخص	بخشی از مصاحبه
۴۱	ارزش آفرینی برای دانش آموزان	دانش آموزان با یادگیری و رفتارهای پایه‌ای وارد مدرسه می‌شوند و سعی می‌کنند خود را ارتقا دهند. معلم با ارزش آفرینی برای دانش آموزان و خانواده‌ها در قالب اصول اخلاق حرفه‌ای؛ می‌تواند حرفه‌ای بودن خود را نشان دهد. مثلاً حفظ کرامت دانش آموزان جز این ارزش آفرینی می‌باشد(مصاحبه شماره ۶).
۴۲	ارزیابی منصفانه	نمود نهایی انصاف و عدالت در نظام آموزشی که جز اخلاق حرفه‌ای و مصادیق آن است در ارزیابی و ارزیابی خود را نشان می‌دهد. بنابراین می‌توان گفت ارزیابی منصفانه جز اخلاق حرفه‌ای می‌باشد(مصاحبه شماره ۲).
۴۳	جامعه پذیری	معلم در جایگاه فرد در درون مدرسه به عنوان یک جامعه کوچک و شاید در برخی از مناطق، جامعه کوچک محلی، می‌بایست جامعه‌پذیری داشته باشد. مثلاً معلمی که از شهر به روستا می‌رود، باید فرهنگ‌پذیر و جامعه‌پذیر باشد و به آداب و رسوم و... منطقه محل خدمت، احترام بگذارد(مصاحبه شماره ۸).
۴۴	رشد همه جانبه	معلم باید در همه ابعاد خود را رشد دهد. رشد در حرفه معلمی که شامل روش تدریس و...؛ رشد در ابعاد اخلاق مانند کنترل پرخاشگری و... در واقع رشد همه جانبه باید در دستور کار همه معلمان به عنوان اخلاق حرفه‌ای قرار گیرد(مصاحبه شماره ۱).
۴۵	ارتقا یادگیرنده	تعهد به ارتقا یادگیرنده و دانش آموزان، می‌تواند از مصادیق اخلاق حرفه‌ای در بین معلمان باشد(مصاحبه شماره ۱۱).
۴۶	برنامه درسی پنهان	معلم باید یاد بگیرد که رفتارهای او، بازخوردهای او و... بر رفتار و... دانش آموزان تأثیر بگذارد. در واقع برنامه درسی پنهان می‌تواند بر عملکرد دانش آموزان تأثیر بگذارد و توجه به این امر می‌تواند از مصادیق اخلاق حرفه‌ای باشد(مصاحبه شماره ۷).
۴۷	احترام و کرامت انسانی	حفظ احترام و کرامت انسانی از مصادیق اخلاق حرفه‌ای در شغل معلمی است. در واقع همه معلمی در زمینه اخلاق حرفه‌ای؛ احترام و کرامت انسانی است(مصاحبه شماره ۳).
۴۸	اعتماد آفرینی	معلم باید خود را به دانش آموزان به عنوان یک انسان و یک فرد امن نشان دهد. یعنی دانش آموزان باید او را به عنوان یک انسان امن و قابل اعتماد قبول کنند. این امر در فرآیند اعتمادآفرینی در طول سال تحصیلی شکل می‌گیرد(مصاحبه شماره ۸).
۴۹	مشارکت اولیا	معلم در زمینه اخلاق حرفه‌ای به نظر می‌رسد که کار سختی دارد، به این علت که هم باید دانش آموزان را درگیر کند، هم کادر اداری مدرسه و... را راضی نگه دارد و در نهایت باید مشارکت اولیا را هم جلب کند و سعی کند این گروه را نیز در زمینه‌های درسی و تربیتی راضی نگه دارد(مصاحبه شماره ۱).
۵۰	اطلاع رسانی و ارتباط صحیح	از مصادیقی که می‌توان برای درگیر کردن و مشارکت اولیا به آن اشاره کرد، اطلاع رسانی و ایجاد ارتباط صحیح و اصولی با اولیا اشاره کرد(مصاحبه شماره ۱۱).
۵۱	عدالت و انصاف	مهمترین مصادیق اخلاق حرفه‌ای در بین معلمان رعایت عدالت و انصاف می‌باشد. عدالت و انصاف بسیار ظریف است، مثلاً در توزیع نگاه خود در کلاس درس هم باید عدالت و انصاف را رعایت کند(مصاحبه شماره ۱۴).
۵۲	انتقادپذیری	اخلاق حرفه‌ای ابعاد مختلفی دارد که معلمان باید آن را رعایت کنند، مثلاً روحیه نقدپذیری به نظر من خیلی مهم است که با توجه به تجربه بنده، این روحیه کمتر در بین معلمان وجود دارد(مصاحبه شماره ۷).
۵۳	ارتباط مناسب با همکاران	ارایه محتوا به بقیه همکاران، مشارکت با همکاران، درس پژوهشی و... در کل؛ ارتباط با همکاران در توسعه حرفه‌ای و اخلاق حرفه‌ای بسیار مهم و تأثیرگذار بر پیشرفت معلمان می‌باشد(مصاحبه شماره ۱۱).
۵۴	مشارکت با همکاران	مشارکت موثر با همکاران جز اخلاق حرفه‌ای است. در مقطع ابتدایی مثلاً درس پژوهشی می‌تواند در این زمینه موثر باشد(مصاحبه شماره ۳).
۵۵	احترام و عزت	رعایت احترام و عزت همکاران، دانش آموزان و درجه بالاتر احترام و عزت خود می‌تواند از مصادیق اخلاق حرفه‌ای باشد(مصاحبه شماره ۶).
۵۶	انضباط و احترام به وقت همکاران	ساعات تفریح، مشارکت با همکاران و توصیه‌های درست و اصولی از مصادیق اخلاق حرفه است. در واقع انضباط و احترام به وقت همکاران در محیط شغلی از مصادیق اخلاق حرفه‌ای می‌باشد(مصاحبه شماره ۵).
۵۷	سازگاری با همکاران	رابطه با همکاران و کادر داری بسیار در تشخیص معلم خبره و تازه کار اهمیت دارد. معلم حرفه‌ای سعی می‌کند محیط را بشناسد و خود را با آن سازگار کند(مصاحبه شماره ۱۲).
۵۸	مالکیت معنوی	معلم‌ها باید سعی کنند مالکیت معنوی را رعایت کنند. مثلاً اگر از یک روش تدریس که معلمی به آن‌ها آموزش داده است، استفاده کنند، حتماً از او اجازه بگیرند و سعی کنند نام معلم یا... را در حین استفاده از آن تدریس(مصاحبه شماره ۶).
۵۹	جایگاه معلمان	منزلت و جایگاه معلمان باعث می‌شود فرد که معلم باشد، خود را در قالب و چارچوب قانونی و اخلاقی قرار دهد(مصاحبه شماره ۸).
۶۰	سواد رسانه	منزلت اجتماعی معلمان باید در رسانه‌های اجتماعی نیز مد نظر قرار گیرد(مصاحبه شماره ۵).
۶۱	ارتقای اجتماعی	ارتقای اجتماعی معلمان توسط خود و توسط سازمان باید مد نظر قرار گرفته شود(مصاحبه شماره ۱۰).

در مجموع ۵۷۱ کد اولیه(به ترتیب از مصاحبه‌های ۱ تا ۱۴ تعداد ۵۰، ۴۰، ۲۷، ۴۵، ۵۰، ۲۰، ۳۵، ۲۵، ۴۵، ۷۰، ۴۵، ۴۴) بدست آمد.

مرحله دوم) کدگذاری محوری

بر اساس تحلیل مفاهیم و مضامین و یکی کردن مفاهیم نزدیک به یکدیگر در نهایت ۶۲ شاخص بدست آمد. این ۶۲ شاخص در نهایت به ۱۳ مولفه یا مقوله فرعی تبدیل شدند که مجموعه‌ای از مفاهیم مشترک شاخص‌ها و کدهای باز اولیه بودند. این مولفه‌ها عبارتند از: هویت اجتماعی فرهنگی (ارتقای هویت دانش آموزان؛ انتقال میراث فرهنگی؛ شناخت محیط و تبیین آن)؛ خودشناسی (آگاهی از افکار و عقاید؛ عزت نفس؛ خودآگاهی حرفه ای)؛ رجحان منافع سازمانی (کمک به انتخاب افراد برگزیده؛ انجام وظایف سازمانی؛ ارتقای حرفه‌ای خود و دیگران؛ احترام به انتصابات؛ رعایت مقررات حرفه‌ای؛ تعهد به انسجام و یکپارچگی؛ ویژگی‌های شغل معلمی)؛ معنویت (اراده و تعلق؛ ایمان و تقوا)؛ شخصیت (مهربانی؛ سخاوت؛ عدالت؛ برخورد مناسب؛ مسئولیت پذیر؛ نگرش فرهنگی اجتماعی؛ پابندی؛ مادی گرایی)؛ آگاهی و احترام به سیاست‌های کلان (تسلط بر اسناد بالادستی؛ تبیین اسناد و سیاست‌های کلان؛ ارتقای مهارت‌های حرفه‌ای و به روز رسانی؛ ارایه بازخورد به مدیران بالادستی؛ منشور اخلاقی)؛ منزلت اجتماعی (جایگاه معلمان؛ سواد رسانه؛ ارتقای اجتماعی)؛ توسعه روزافزون (تعامل با شغل؛ قانون مداری؛ توسعه شغلی؛ برنامه درسی و محتوا؛ استفاده از فناوری و هوش مصنوعی)؛ انتخاب و انتصاب (گزینش معلمان؛ دانشگاه فرهنگیان؛ آمایه ذهنی به معلمان؛ نظارت بر عملکرد)؛ اخلاق حرفه در قبال دانش آموز (حفظ کرامت دانش آموزان؛ یادگیری دانش آموزان؛ ارزش آفرینی برای دانش آموزان؛ ارزیابی منصفانه؛ جامعه پذیری؛ رشد همه جانبه؛ ارتقا یادگیرنده؛ برنامه درسی پنهان)؛ اخلاق حرفه‌ای در قبال اولیای دانش آموزان (احترام و کرامت انسانی؛ اعتماد آفرینی؛ مشارکت اولیا؛ اطلاع رسانی و ارتباط صحیح؛ عدالت و انصاف؛ انتقادپذیری)؛ اخلاق حرفه‌ای در قبال همکاران (ارتباط مناسب با همکاران؛ مشارکت با همکاران؛ احترام و عزت؛ انضباط و احترام به وقت همکاران؛ سازگاری با همکاران؛ مالکیت معنوی)؛ اخلاق حرفه‌ای در قبال جامعه (فعالیت‌های عام المنفعه؛ تبیین حقوق شهروندی) بودند.

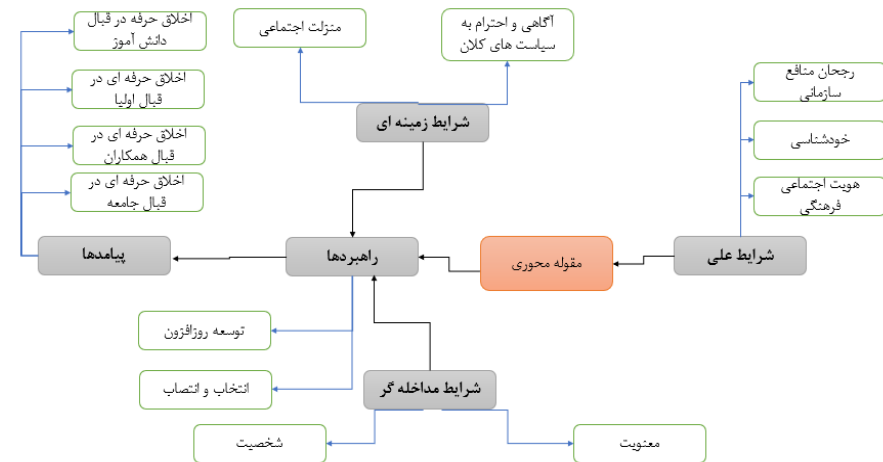
مرحله سوم: کدگذاری انتخابی

در این مرحله نتایج به دست آمده از مرحله کدگذاری محوری در قالب یک فرم نیمه ساختاریافته از طریق مصاحبه و بارش فکری در قالب جدول زیر نهایی شد.

جدول ۲. ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های بدست آمده از کدگذاری انتخابی

ابعاد	مقوله ها	شاخص
شرایط علی	هویت اجتماعی فرهنگی	ارتقای هویت دانش آموزان؛ انتقال میراث فرهنگی؛ شناخت محیط و تبیین آن
	خودشناسی	آگاهی از افکار و عقاید؛ عزت نفس؛ خودآگاهی حرفه ای
	رجحان منافع سازمانی	کمک به انتخاب افراد برگزیده؛ انجام وظایف سازمانی؛ ارتقای حرفه‌ای خود و دیگران؛ احترام به انتصابات؛ رعایت مقررات حرفه‌ای؛ تعهد به انسجام و یکپارچگی؛ ویژگی‌های شغل معلمی
شرایط مداخله گر	معنویت	اراده و تعلق؛ ایمان و تقوا
	شخصیت	مهربانی؛ سخاوت؛ عدالت؛ برخورد مناسب؛ مسئولیت پذیر؛ نگرش فرهنگی اجتماعی؛ پابندی؛ مادی گرایی
شرایط زمینه ای	آگاهی و احترام به سیاست‌های کلان	تسلط بر اسناد بالادستی؛ تبیین اسناد و سیاست‌های کلان؛ ارتقای مهارت‌های حرفه‌ای و به روز رسانی؛ ارایه بازخورد به مدیران بالادستی؛ منشور اخلاقی
	منزلت اجتماعی	جایگاه معلمان؛ سواد رسانه؛ ارتقای اجتماعی
راهبردها	توسعه روزافزون	تعامل با شغل؛ قانون مداری؛ توسعه شغلی؛ برنامه درسی و محتوا؛ استفاده از فناوری و هوش مصنوعی
	انتخاب و انتصاب	گزینش معلمان؛ دانشگاه فرهنگیان؛ آمایه ذهنی به معلمان؛ نظارت بر عملکرد
پیامدها	اخلاق حرفه در قبال دانش آموز	حفظ کرامت دانش آموزان؛ یادگیری دانش آموزان؛ ارزش آفرینی برای دانش آموزان؛ ارزیابی منصفانه؛ جامعه پذیری؛ رشد همه جانبه؛ ارتقا یادگیرنده؛ برنامه درسی پنهان
	اخلاق حرفه‌ای در قبال اولیای دانش آموزان	احترام و کرامت انسانی؛ اعتماد آفرینی؛ مشارکت اولیا؛ اطلاع رسانی و ارتباط صحیح؛ عدالت و انصاف؛ انتقادپذیری
	اخلاق حرفه‌ای در قبال همکاران	ارتباط مناسب با همکاران؛ مشارکت با همکاران؛ احترام و عزت؛ انضباط و احترام به وقت همکاران؛ سازگاری با همکاران؛ مالکیت معنوی
	اخلاق حرفه‌ای در قبال جامعه	فعالیت‌های عام المنفعه؛ تبیین حقوق شهروندی

در مجموع ۵ بعد، ۱۳ مولفه و ۶۲ شاخص برای طراحی الگوی اخلاق حرفه‌ای معلمان نهایی شد. در نهایت الگوی پارادامی پژوهش به صورت زیر ارایه شد.

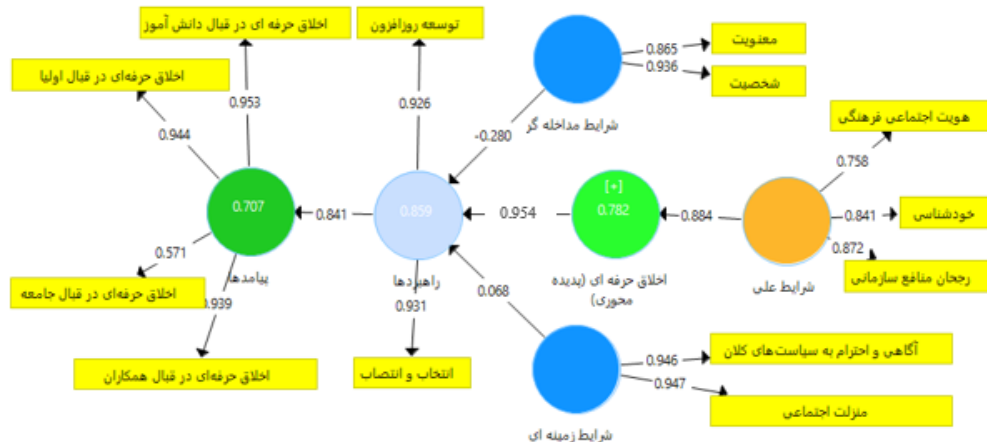

شکل ۱. مدل پارادایمی حاصل از فرآیند کدگذاری (مستخرج از پژوهش حاضر)

در نهایت ۵ بعد اصلی شامل شرایط علی (هویت اجتماعی فرهنگی؛ خودشناسی؛ رجحان منافع سازمانی)؛ شرایط مداخله‌گر (معنویت؛ شخصیت)؛ راهبردها (توسعه روزافزون؛ انتخاب و انتصاب)؛ شرایط زمینه‌ای (آگاهی و احترام به سیاست‌های کلان؛ منزلت اجتماعی) و پیامد (اخلاق حرفه‌ای در قبال دانش آموز؛ اخلاق حرفه‌ای در قبال اولیای دانش آموزان؛ اخلاق حرفه‌ای در قبال همکاران؛ اخلاق حرفه‌ای در قبال جامعه) برای مدل در نظر گرفته شد. برای اعتباریابی الگو از روش دلفی استفاده شد. الگوی مورد نظر و فرآیند کدگذاری به ۵ تن از اساتید دانشگاه ارایه شد و این اساتید تا ۰/۸۵ دست‌بندی شاخص‌ها، مقوله‌های میانی و ابعاد را تایید کردند.

بخش کمی

برای بررسی مدل مفهومی از تحلیل عاملی تاییدی استفاده شد. شکل زیر مدل مفهومی مبتنی بر تحلیل کیفی را نشان می‌دهد:

شکل ۱. مدل مفهومی بر اساس ضرایب استاندارد

نتایج نشان داد، مدل در حالت ضرایب استاندارد به مسیر مرتبط با شرایط زمینه‌ای، مورد تایید می‌باشد (ضرایب بالاتر از ۰/۴۰).

جدول زیر ضرایب مسیر را برای مولفه‌های اصلی را نشان می‌دهد:

جدول ۳. ضرایب مسیر مدل مفهومی پژوهش

مسیر	نمونه	میانگین نمونه	انحراف استاندارد	ضریب تی	معنی داری
اخلاق حرفه‌ای (پدیده محوری) -> راهبردها	۰/۹۵۴	۰/۱۰۶	۰/۰۹۹	۱۱/۱۴۳	۰/۰۰۱
راهبردها -> پیامدها	۰/۸۴۱	۰/۸۳۹	۰/۰۲۴	۳۵/۰۲۳	۰/۰۰۱
شرایط زمینه‌ای -> راهبردها	۰/۰۶۸	۰/۰۶۶	۰/۰۷۹	۰/۸۶۱	۰/۳۹۰
شرایط علی -> اخلاق حرفه‌ای (پدیده محوری)	۰/۸۸۴	۰/۸۸۴	۰/۰۱۲	۷۱/۲۸۱	۰/۰۰۱
شرایط مداخله‌گر -> راهبردها	-۰/۲۸۰	-۰/۲۸۲	۰/۰۵۸	۴/۸۳۲	۰/۰۰۱
شرایط علی -> اخلاق حرفه‌ای (پدیده محوری) -> راهبردها	۰/۹۷۶	۰/۹۷۸	۰/۰۸۷	۱۱/۲۸۰	۰/۰۰۱

۰/۰۰۱	۹/۸۸	۰/۰۹۴	۰/۹۲۸	۰/۹۲۸	اخلاق حرفه‌ای (پدیده محوری) -> راهبردها -> پیامدها
۰/۰۰۱	۱۰/۰۰۶	۰/۰۸۲	۰/۸۲۱	۰/۸۲۱	شرایط علی -> اخلاق حرفه‌ای (پدیده محوری) -> راهبردها -> پیامدها
۰/۳۸۵	۰/۸۷۰	۰/۰۶۵	۰/۰۵۴	۰/۰۵۷	شرایط زمینه‌ای -> راهبردها -> پیامدها
۰/۰۰۱	۴/۹۶۸	۰/۰۴۷	-۰/۲۳۶	-۰/۲۳۶	شرایط مداخله‌گر -> راهبردها -> پیامدها

همانطور که نتایج جدول فوق نشان می‌دهد، تمامی مسیرها به جز دو مسیر شرایط زمینه‌ای -> راهبردها؛ و شرایط زمینه‌ای -> راهبردها -> پیامدها در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار می‌باشند، بنابراین مولفه‌های اصلی را می‌توان جز مولفه‌های اخلاق حرفه‌ای در نظر گرفت. ضرایب پایایی برای الگوی کامل ۰/۹۵۴ بدست آمد. جدول زیر شاخص‌های مربوط را نشان می‌دهد:

مسیر	آلفای کرونباخ	پایایی همگون	پایایی مرکب	واریانس مشترک
اخلاق حرفه‌ای (پدیده محوری)	۰/۹۵۴	۰/۹۶۲	۰/۹۶۰	۰/۶۵۷
راهبردها	۰/۸۴۱	۰/۸۴۱	۰/۹۲۶	۰/۸۶۲
شرایط زمینه‌ای	۰/۸۸۴	۰/۸۸۴	۰/۹۴۵	۰/۸۹۶
شرایط علی	۰/۷۶۶	۰/۷۹۲	۰/۸۶۴	۰/۶۸۰
شرایط مداخله‌گر	۰/۷۷۵	۰/۸۴۴	۰/۸۹۶	۰/۸۱۲
پیامدها	۰/۸۸۰	۰/۹۳۴	۰/۹۲۱	۰/۷۵۲

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد که شاخص‌های مدل نظری همگی در وضعیت خوبی هستند، بنابراین الگوی مورد نظر از نظر پایایی مورد تایید است. مقدار ضریب تعیین برای متغیرهای اخلاق حرفه‌ای (پدیده محوری)، راهبردها و پیامدها به ترتیب ۰/۷۸۲، ۰/۸۵۹ و ۰/۷۰۷ بدست آمد که بر اساس سطح بندی «چین»^۱ (۱۹۹۸)، مقادیر ضریب تعیین برای متغیرهای در سطح قوی (بین ۰/۳۳۰ و ۰/۶۷۰) قرار دارد که نشان از برازش مدل دارد. همچنین شاخص قدرت پیش بین مدل برای تمامی متغیرها مثبت بود (اخلاق حرفه‌ای ۰/۴۷۳، راهبردها ۰/۷۰۸ و پیامدها ۰/۵۰۰) که نشان از برازش مدل برای پیش بین دارد. همچنین روایی الگو، بر اساس روش «فرونل-لارچر» مورد بررسی قرار گرفت. ضرایب روی قطر به ترتیب ۰/۸۱۰، ۰/۹۲۹، ۰/۹۴۷، ۰/۸۲۵، ۰/۹۰۱، ۰/۸۶۷ بدست آمد که در مولفه‌های ۶ گانه مورد تایید می‌باشد. شاخص‌های مدل نیز برای شاخص SRMR: ۰/۱۰۷ بدست آمد که نشان می‌دهد الگو در مجموع دارای برازش متوسط می‌باشد. در نهایت برای بررسی برازش مدل از شاخص نیکویی برازش^۲ استفاده شد. این شاخص بر اساس فرمول زیر محاسبه گردید.

$$GOF = \sqrt{\text{average}(\text{Commonality}) \times \text{average}(R^2)} = \sqrt{(0.473 + 0.708 + 0.500) / 3 \times (0.782 + 0.859 + 0.707) / 3} = \sqrt{0.563} = 0.750$$

مقدارهای بالاتر از ۰/۳۶۰ نشان از برازش مدل قوی و مطلوب دارد، مقادیر بین ۰/۲۵۰ تا ۰/۳۶۰ دارای برازش متوسط و مقادیر ۰/۱۰ تا ۰/۲۵۰ دارای برازش ضعیف هستند. با توجه به مقدار بدست آمده این شاخص در پژوهش حاضر دارای برازش قوی است. بنابراین مدل از نظر روایی و پایایی تایید می‌باشد.

بحث و نتیجه گیری

این پژوهش با به کارگیری یک رویکرد پژوهشی آمیخته (کیفی-کمی) و با اتکا به روش نظام‌مند آمیخته، با هدف اصلی طراحی و اعتبارسنجی یک الگوی جامع برای صلاحیت‌های اخلاق حرفه‌ای معلمان انجام شد. یافته‌های تحقیق، الگویی پیچیده، پویا و چندبعدی را آشکار کرد که در قالب یک پارادایم کیفی، متشکل از پنج بُعد اصلی است: شرایط علی، شرایط مداخله‌گر، شرایط زمینه‌ای، راهبردها و پیامدها. این ابعاد به صورت یک شبکه درهم‌تنیده و ارگانیک، نظام صلاحیت‌های اخلاقی حرفه معلمی را شکل می‌دهند. در ادامه، هر یک از این ابعاد به صورت عمیق و با تلفیق یافته‌های کیفی و کمی تحلیل و تفسیر می‌شوند.

۱. شرایط علی: این بُعد به عنوان هسته مرکزی و علت شکل‌گیری پدیده محوری عمل می‌کند. این شرایط پیش‌نیازهای اساسی هستند که یک معلم را برای حرکت در مسیر اخلاق‌مداری برمی‌انگیزند و شامل سه مؤلفه کلیدی هویت اجتماعی-فرهنگی، خودشناسی و رجحان منافع سازمانی است. تحلیل عاملی تأییدی، وجود و اعتبار این بُعد را با ضریب مسیر (۰/۸۸۴) و معنادار در سطح ۰/۰۵ تأیید کرد که

^۱ Chin

^۲ Goodness of Fit

نشان‌دهنده قدرت تبیین‌کنندگی فوق‌العاده آن در مدل است. از منظر نظری، این یافته با "نظریه هویت اجتماعی" که بر تعلق گروهی و تعهدات ناشی از آن تأکید دارد، و همچنین با "چارچوب اخلاق مراقبتی" که رابطه و مسئولیت‌پذیری در برابر دیگران را اساس اخلاق می‌داند، همسویی دارد. هویت اجتماعی-فرهنگی به درک عمیق معلم از جایگاه، نقش و انتظارات اخلاقی مرتبط با حرفه خود در بافت گسترده‌تر اجتماعی و فرهنگی اشاره دارد. این هویت، چارچوبی برای درک "مسئولیت اجتماعی" معلم فراهم می‌کند و او را به یک کنشگر اخلاقی در جامعه تبدیل می‌کند. خودشناسی، به عنوان هسته درونی رشد اخلاقی، مستلزم نگاه انتقادی معلم به ارزش‌ها، انگیزه‌ها، نقاط قوت و ضعف، و تعهدات درونی خویش است (Karimi, ۲۰۲۰). این مؤلفه با یافته‌های جدید در مورد اهمیت "حکمت عملی" و تفکر تأملی در قضاوت‌های اخلاقی همخوانی دارد (Kristjánsson, ۲۰۲۴). رجحان منافع سازمانی بیانگر تعهد فراتر از فرد معلم و وفاداری او به مأموریت، اهداف کلان و چارچوب‌های نهاد آموزش و پرورش است. این تعهد مستقیماً با فضیلت‌های "وظیفه‌شناسی" و "وفاداری سازمانی" مرتبط است. نکته قابل توجه، تعامل پویا و گاه تعارض‌آمیز بین این سه مؤلفه است. برای مثال، "رجحان منافع سازمانی" (مانند اجرای دستورالعمل‌های خاص) ممکن است در مواردی با "هویت اجتماعی-فرهنگی" شخصی معلم یا نتیجه "خودشناسی" او در تعارض قرار گیرد. مدیریت این تعارض‌ها خود بخشی از صلاحیت حرفه‌ای معلم است و نیازمند سازوکارهای مدیریتی هوشمند در سطح سیستم است. تحلیل مسیرها نشان می‌دهد این بُعد هم به‌طور مستقیم بر پدیده محوری تأثیر می‌گذارد و هم از طریق آن، بر راهبردها اثر غیرمستقیم دارد.

۲. شرایط مداخله‌گر: این بُعد شامل عواملی است که به صورت بافتی نقش تعدیل‌گری در رابطه بین سایر ابعاد مدل ایفا می‌کنند. این عوامل می‌توانند مسیر تحقق صلاحیت اخلاقی را تسهیل یا با مانع روبرو کنند. مؤلفه‌های این بُعد شامل معنویت و شخصیت است. این بُعد در تحلیل کمی با یک ضریب مسیر منفی (-۰/۲۸۰) و سطح معناداری ۰/۰۵ شناسایی شد. علامت منفی در اینجا نه نشانه تأثیر منفی، بلکه نشان‌دهنده نقش تعدیل‌گری این متغیرهاست. پایایی ترکیبی ۰/۸۹۶ و آریانس مشترک ۰/۸۱۲ بالا، اعتبار سازه را تأیید می‌کند. این یافته با "رویکرد فضیلت‌محور" در فلسفه اخلاق که بر نقش ویژگی‌های ثابت فرد در عمل اخلاقی تأکید دارد و نیز با پژوهش‌های جدید در مورد نقش ویژگی‌های شخصیتی در قضاوت اخلاقی همسوست (Kristjánsson, ۲۰۲۴). شخصیت معلم شامل مجموعه‌ای از ویژگی‌های پایدار روان‌شناختی مانند صداقت، شجاعت اخلاقی، فروتنی و تاب‌آوری است (Battz & Weirsbergs, ۲۰۲۵). این ویژگی‌ها توانایی عمل بر اساس اصول اخلاقی در موقعیت‌های مبهم و پرچالش را فراهم می‌آورند (Argyropoulou, ۲۰۲۰). معنویت در کار به عنوان یک نیروی درونی و فراتر از الزامات مادی، منبعی قدرتمند برای انگیزه‌های اخلاقی عمیق، پایداری و تعهد در برابر چالش‌هاست (Ghasemzadeh Alishahi et al, ۲۰۲۴). نقش دوگانه و منحصر به فرد در بافت ایران: معنویت در ایران با نظام ارزشی دینی-فرهنگی جامعه گره خورده و به عنوان یک عامل منحصر به فرد عمل می‌کند. این بُعد نقشی دوگانه دارد؛ از یک سو می‌تواند به عنوان تقویت‌کننده‌ای قوی برای پابندی به اصول عمل کند و از سوی دیگر، در صورت وجود تعارض بین تفسیرهای مختلف از ارزش‌های معنوی و الزامات سازمانی، ممکن است نقش بازدارنده داشته و منجر به سردرگمی اخلاقی شود. این ویژگی می‌تواند تبیین‌کننده برخی از تنش‌های اخلاقی پیچیده‌ای باشد که معلمان ایرانی در مواجهه با انتظارات چندگانه تجربه می‌کنند.

۳. شرایط زمینه‌ای: این بُعد مشتمل بر عواملی است که بستر و محیط عمل حرفه‌ای معلم را تعریف می‌کنند. این شرایط به خودی خود باعث عمل اخلاقی نمی‌شوند، اما زمینه را برای تحقق یا تضعیف آن فراهم می‌سازند. مؤلفه‌های این بُعد آگاهی از سیاست‌های کلان و منزلت اجتماعی معلمان هستند. اگرچه رابطه مستقیم این بُعد با راهبردها در تحلیل مسیر از نظر آماری معنادار نبود (۰/۳۹۰)، اما این به معنای بی‌اهمیتی آن نیست، بلکه نشان‌دهنده نقش پیچیده و غیرمستقیم و زمینه‌ای آن است. پایایی ترکیبی (۰/۹۴۵) و آریانس مشترک (۰/۸۹۶) بسیار بالا، حاکی از اعتبار بالای این سازه است. این یافته با مطالعاتی همسو است که بر اهمیت "سواد سیاسی" معلمان (Gràcia et al, ۲۰۲۵) و "منزلت اجتماعی" به عنوان عاملی مؤثر بر انگیزش و تعهد حرفه‌ای تأکید دارند (Yang et al, ۲۰۲۵). آگاهی از سیاست‌های کلان (مانند سند تحول بنیادین آموزش و پرورش)، پایه‌ای برای درک کلان‌تر مأموریت سیستم آموزشی و تقویت "تعهد به عدالت اجتماعی" و رعایت "انصاف" در برخورد با دانش‌آموزان است (Bazrafshan et al, ۲۰۲۳). منزلت اجتماعی پایین می‌تواند احساس ارزشمندی و انگیزه معلمان برای پابندی به استانداردهای بالای اخلاقی را به شدت تضعیف کند، در حالی که منزلت بالا، احساس غرور حرفه‌ای، مسئولیت‌پذیری و دلبستگی شغلی را تقویت می‌نماید (Mohammad Davoudi & Bahadori, ۲۰۱۷; Atsetsuari et al, ۲۰۲۴). حساسیت ویژه در بافت ایران: این بُعد در ایران از حساسیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است. معلمان از یک سو با انتظارات فزاینده و سیاست‌های کلان در حال تغییر مواجه هستند و از سوی دیگر، با چالش‌های ناشی از کاهش منزلت اجتماعی و کمبود منابع روبرو می‌باشند. این شرایط پیچیده و گاه پارادوکسیکال، نیازمند اتخاذ راهبردهای هوشمندانه و حمایت‌گر در سطح کلان نظام آموزشی است.

۴. راهبردها: راهبردهای شناسایی شده شامل توسعه حرفه‌ای مستمر و انتخاب و انتصاب صحیح هستند که به عنوان عامل میانجی در مدل عمل می‌کنند. این بُعد با ضریب مسیر بسیار بالا و معنادار (۰/۹۵۴ و معنی داری ۰/۰۵) به عنوان مکانیسمی عمل می‌کند که از طریق آن، شرایط علی و زمینه‌ای به پیامدها منجر می‌شوند. پایایی ترکیبی (۰/۹۲۶) و واریانس مشترک (۰/۸۶۲) نشان‌دهنده قابلیت اعتماد بالای آن است. این یافته با مطالعات مربوط به اهمیت فرآیندهای شایسته‌سالارانه در گزینش و انتصاب معلمان و مدیران (Shilibekova et al, ۲۰۲۵) و پژوهش‌های گسترده در مورد حیاتی بودن توسعه حرفه‌ای مستمر (Onyekwelu, ۲۰۲۴) همسو است. توسعه روزافزون مستمر مستلزم توانمندسازی معلمان از طریق آموزش‌های اخلاق‌محور، کارگاه‌های بازاندیشی، مربی‌گری و مشارکت در امور است (Jamali Zavareh et al, ۲۰۲۳; Fakhar et al, ۲۰۲۴). انتخاب و انتصاب صحیح بر گزینش معلمان بر اساس شایستگی‌های اخلاقی و حرفه‌ای و همچنین انتصاب مدیران آموزشی دارای "سبک رهبری تحول‌گرا" که الهام‌بخش رفتار اخلاقی هستند، تأکید دارد (Yousefi & Bani Asadi, ۲۰۲۱; Onyekwelu, ۲۰۲۴). تعامل پویا و توجه به فناوری: نکته حائز اهمیت، تعامل پویای این بُعد با سایر ابعاد است. راهبردها هم تحت تأثیر شرایط علی (مانند انگیزه ناشی از خودشناسی) و شرایط زمینه‌ای (مانند سیاست‌های حمایتی) قرار می‌گیرند و هم به صورت مستقیم بر کیفیت پیامدها اثر می‌گذارند. در بافت ایران و جهان امروز، توجه به "استفاده از فناوری و هوش مصنوعی" به عنوان یکی از شاخص‌های نوین توسعه حرفه‌ای مستمر، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (Fakhar et al, ۲۰۲۴; Perla et al, ۲۰۲۵).

۵. پیامدها: این بُعد به عنوان برونداد نهایی الگو، نشان‌دهنده تجلی عملی و عینی صلاحیت اخلاقی معلم است که در قبال چهار گروه اصلی از ذی‌نفعان آشکار می‌شود: دانش‌آموزان، والدین، همکاران و جامعه. این بُعد با ضریب تعیین ۰/۷۰۷ و پایایی ترکیبی ۰/۹۲۱ به عنوان پیامد نهایی شناسایی شد. یافته‌های کمی نشان داد "اخلاق حرفه‌ای در قبال همکاران" با بالاترین میانگین، مهم‌ترین و بارزترین پیامد از دیدگاه مشارکت‌کنندگان محسوب می‌شود. این دسته‌بندی چهارگانه با چارچوب نظری "مسئولیت‌پذیری اجتماع" (Cronqvist, ۲۰۲۵) و پژوهش‌های مربوط به ابعاد مختلف تعهد حرفه‌ای معلمان همخوانی دارد (Fan et al, ۲۰۲۰).

✓ اخلاق در قبال دانش‌آموز: شامل رعایت عدالت آموزشی، رازداری، مراقبت، تعهد به پیشرفت یادگیری و احترام به کرامت انسانی آنان است.
 ✓ اخلاق در قبال اولیا: مستلزم شفافیت، ارتباط صادقانه و مستمر، و مشارکت‌جوی فعال در امر تربیت است.
 ✓ اخلاق در قبال همکاران: شامل همکاری، احترام متقابل، پرهیز از رقابت‌های ناسالم، اشتراک‌گذاری دانش و حمایت جمعی است.
 ✓ اخلاق در قبال جامعه: به معنای پرورش دانش‌آموزانی مسئول، پاسخگویی به انتظارات اجتماعی و مشارکت فعال در توسعه پایدار جامعه است.
 این پژوهش با هدف طراحی و اعتبارسنجی الگویی جامع برای صلاحیت‌های اخلاق حرفه‌ای معلمان، با به‌کارگیری رویکرد نظام‌مند آمیخته (کیفی-کمی) انجام شد. یافته‌ها الگویی پویا، چندبعدی و درهم‌تنیده را آشکار کرد که در چارچوب یک پارادایم کیفی، شامل پنج بُعد به هم‌پیوسته شرایط علی، شرایط مداخله‌گر، شرایط زمینه‌ای، راهبردها و پیامدهاست. این ابعاد در تعامل ارگانیک با یکدیگر، نظام صلاحیت اخلاقی حرفه معلمی را شکل می‌دهند.

الگوی نهایی که از تلفیق عمیق یافته‌های کیفی و کمی حاصل شد، با تبیین ۵ بُعد، ۱۳ مؤلفه و ۶۲ شاخص و برازش مطلوب (شاخص برازش کلی ۰/۶۶۲)، از اعتبار و قابلیت اطمینان بالایی برخوردار است. هسته مرکزی مدل را «شرایط علی» تشکیل می‌دهد که با مؤلفه‌های هویت اجتماعی-فرهنگی، خودشناسی و رجحان منافع سازمانی، نیروی محرک بنیادین معلم در مسیر اخلاق‌مداری است. این بُعد، هم به‌طور مستقیم بر پدیده محوری تأثیر می‌گذارد و هم از طریق راهبردها، اثری غیرمستقیم و قدرتمند بر پیامدها دارد. نقش تعدیل‌گر «شرایط مداخله‌گر» (شامل معنویت و شخصیت)، به‌ویژه با توجه به علامت منفی ضریب مسیر، بر پیچیدگی روابط در مدل تأکید دارد. این بُعد، به‌طور خاص در بافت ایران، با نظام ارزشی دینی-فرهنگی گره خورده و نقشی دوگانه (هم تسهیل‌گر و هم بالقوه بازدارنده) در مواجهه با تعارض‌های اخلاقی ایفا می‌کند.

«شرایط زمینه‌ای» (شامل آگاهی از سیاست‌های کلان و منزلت اجتماعی) بستر ضروری عمل اخلاقی را فراهم می‌سازد. اگرچه اثر مستقیم آماری معناداری بر راهبردها نشان نداد، اما پایایی و اعتبار سازه‌ای بسیار بالا، نقش غیرمستقیم، پیچیده و تعیین‌کننده آن را در ایجاد محیطی حمایت‌گر یا بازدارنده تعیین می‌کند. در بافت ایران، حساسیت این بُعد با توجه به تغییرات سریع سیاستی و چالش‌های مربوط به منزلت اجتماعی، دوچندان است. «راهبردها» (توسعه حرفه‌ای مستمر و انتخاب و انتصاب صحیح) به عنوان مکانیسم اصلی تبدیل شرایط به پیامد عمل می‌کنند و با ضریب مسیر بسیار بالا (۰/۹۵۴)، نقشی محوری در تحقق عملی صلاحیت اخلاقی دارند. در نهایت، «پیامدها» به‌صورت عینی در قبال چهار گروه ذی‌نفع اصلی (دانش‌آموزان، والدین، همکاران و جامعه) تجلی می‌یابد که در این مطالعه، اخلاق حرفه‌ای در قبال همکاران به عنوان بارزترین پیامد شناسایی شد.

در مجموع، این پژوهش نشان می‌دهد که صلاحیت اخلاق حرفه‌ای معلمان پدیده‌ای ایستا، تک‌بعدی یا محدود به قواعد نیست، بلکه یک فرآیند پویا، مداوم و زمینه‌مند از شکل‌گیری، بازاندیشی و رشد است. این فرآیند، حاصل تعامل پیچیده و گاه تعارض‌آمیز عوامل درونی

(فردی، روان‌شناختی و معنوی) و بیرونی (سازمانی، اجتماعی، فرهنگی و سیاستی) است. مزیت متمایز این الگو، ارائه چارچوبی جامع، یکپارچه و بومی‌شده است که به‌طور همزمان و متوازن به سطوح خرد (فردی)، میانی (سازمانی) و کلان (اجتماعی-فرهنگی) می‌پردازد و با در نظرگیری ویژگی‌های منحصر به فرد بافت ایران (نظیر نقش محوری معنویت و حساسیت هویت اجتماعی-فرهنگی)، درکی واقع‌بینانه‌تر از پویایی‌های اخلاقی در حرفه معلمی ارائه می‌دهد.

این مدل می‌تواند به عنوان نقشه راهی نظری و عملی برای سیاست‌گذاران، برنامه‌ریزان درسی تربیت معلم، طراحان برنامه‌های توسعه حرفه‌ای و تدوین‌کنندگان منشورهای اخلاقی مورد استفاده قرار گیرد. پیشنهاد می‌شود با تمرکز بر تقویت راهبردهای توسعه حرفه‌ای مستمر اخلاق محور و نظام شایسته‌سالار گزینش، ضمن تقویت شرایط علی و بهبود شرایط زمینه‌ای، به مدیریت هوشمند تعارض‌های بالقوه (به‌ویژه در ابعاد معنویت و هویت) پرداخته شود تا پیامدهای مطلوب اخلاقی در قبال تمامی ذی‌نفعان محقق گردد. پژوهش‌های آتی می‌توانند با آزمون این مدل در بافت‌های فرهنگی دیگر و بررسی طولی تأثیر راهبردهای پیشنهادی، به غنای ادبیات داخلی اخلاق حرفه‌ای در آموزش کمک کنند.

پیشنهادهای کاربردی پژوهش

- شناخت ویژگی‌ها و شخصیت همکاران از دلایل اثربخشی مدیران است، برای همین مدیران لازم است که با شناخت شخصیت همکاران و بالا بردن میزان تاثیرگذاری‌شان در موضوعات مختلف، لزوم هماهنگی بین آن‌ها و میزان مشارکت در کارهای گروهی و تیم‌سازی را در درون مدرسه انجام دهند.

- ایجاد روابط متقابل و دوسویه در انجام امور و عملکرد شغلی بهتر، تاثیرگذار است، برای همین مدیران لازم است در دیدارهای رو در رو و یا جلسات عمومی از روش‌های سخنوری پویا و هم‌چنین گوش دادن فعال استفاده کنند تا دبیران این امنیت خاطر را داشته باشند که تمام توجه مدیر به حرف‌ها و پیشنهادهای آنان است.

- فراهم کردن شرایط خلاقیت و نوآوری یکی از عناصر اثربخشی مدیران در مدارس است. برای این کار مدیران بهتر است به خلاقیت خود و دبیران اعتقاد داشته و از انجام کار به شکل معمول جلوگیری کرده و از آزمون و خطایی که موجب خسران برای دبیران و دانش‌آموزان نشود، نهراسد. یا با ایجاد نظام پیشنهادات، به ترغیب خلاقیت و نوآوری در ارایه ایده‌ها و نظریات، حمایت کنند.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

در مطالعه حاضر فرم‌های رضایت نامه آگاهانه توسط تمامی آزمودنی‌ها تکمیل شد.

حامی مالی

هزینه‌های مطالعه حاضر توسط نویسندگان مقاله تامین شد.

مشارکت نویسندگان

این مقاله مستخرج از پایان نامه دکتری رشته مدیریت آموزشی در دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکز، می‌باشد و مشارکت نویسندگان تابعی از این امر بوده است.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

References

- Almasi Hosaini, S. (۲۰۲۰). The relationship between lifestyle and professional ethics of teachers. *Ethics in Science and Technology*, ۱۵(۳)، ۱۶۹-۱۷۲.
- Argyropoulou, E. (۲۰۲۰). Lying in the teaching profession: using mixed methods to challenge teachers' honesty and choices to critical incidents. *International Journal of Ethics Education*, ۹(۲)، ۲۴۳-۲۵۹.
- Atstsauray, S., Hadiyanto, H., & Supian, S. (۲۰۲۴). Principal's strategy to improve teachers professional competence. *Munaddhomah: Jurnal Manajemen Pendidikan Islam*, ۹(۱)، ۱-۱۰.
- Baatz, J., & Wirzberger, M. (۲۰۲۵). Resilience as a professional competence: a new way towards healthy teachers?. *Social Psychology of Education*, ۲۸(۱)، ۵۶.

- Bazarafshan, A., Amirandezhad, M., Zarei, R., & Ahmadi, E. (۲۰۲۳). Designing a conceptual model of professional ethics components for school managers. *A New Approach in Educational Management*, ۴(۱), ۴۷-۶۴.
- Biglari, F., Najafi, A., & Kamali, T. (۲۰۲۲). Presenting an appropriate model of professional ethics in the higher health education system of Zanzan University of Medical Sciences. *Jundishapur Development of Education*, ۱۳(۱), ۱۱۹-۱۲۸.
- Castillo-Montoya, M. (۲۰۱۶). Preparing for interview research: The interview protocol refinement framework. *The qualitative report*, ۲۱(۵), ۸۱۱-۸۳۱.
- Cronqvist, M. (۲۰۲۵). Teachers' ethical responsibility in teaching: to guide the children about right and wrong. *Scandinavian Journal of Educational Research*, ۶۹(۴), ۸۵۷-۸۷۰.
- Fakhar, H., Lamrabet, M., Echantoufi, N., & Ajana, L. (۲۰۲۴). Towards a New Artificial Intelligence-based Framework for Teachers' Online Continuous Professional Development Programs: Systematic Review. *International Journal of Advanced Computer Science & Applications*, ۱۹(۴).
- Fan, X., Liu, X., & Johnson, R. L. (۲۰۲۰). A mixed method study of ethical issues in classroom assessment in Chinese higher education. *Asia Pacific Education Review*, ۲۱(۲), ۱۸۳-۱۹۵.
- Ghamooshi, Z., & Pourkarimi, J. (۲۰۲۳). Structural analysis of the relationship between professional ethics and job self-efficacy with job satisfaction with the mediating role of professional development of faculty members of the University of Tehran. *Farhang dar Daneshgah-e Eslami*, ۱۳(۴۹), ۳-۳۶.
- Ghanbargpour, O., Abbasian, H., Arasteh, H., & Nove Ebrahim, A. (۲۰۱۹). Designing a model of professional ethics for teachers: A mixed method study. *Educational Innovations*, ۱۸(۶۹), ۳۳-۶۰.
- Ghasemzadeh Alishahi, A., Bahoner, S., & Rezaqi, M. (۲۰۲۳). Investigating the effect of spirituality at work on organizational entrepreneurship with the mediating role of professional ethics of primary school teachers. *Bioethics Journal*, ۱۳(۳۸), ۱-۱۴.
- Gràcia, M., Alvarado, J. M., Vega, F., Jarque, M. J., Castillo, P., & Adam-Alcocer, A. L. (۲۰۲۵). A digital tool designed to support secondary education teachers' professional development and to develop students' oral language competence. *Computer Assisted Language Learning*, ۳۸(۳), ۴۲۶-۴۵۲.
- Gu, M. M., Jiang, L., & Ou, W. A. (۲۰۲۵). Exploring the professional teacher identity as ethical self-formation of two multilingual native English teachers. *Language Teaching Research*, ۲۹(۶), ۲۳۴۸-۲۳۷۰.
- Jamali Zavareh, Sh., Monshi, G., & Nadi Khavariaghani, M. (۲۰۲۳). In a research titled "Presenting a model of professional ethics for professors in the higher education system: A qualitative research. *Jundishapur Development of Education*, ۱۴(۳), ۲۸۰-۲۹۱.
- Karimi, A., Bastami, H., Choorlaki, A., & Momeni Far, F. (۲۰۲۳). Designing a model of the effect of professional ethics of physical education and sports science teachers on social well-being with the mediating role of media literacy. *Sociological Studies in Sport*, ۴(۲), ۱-۱۲.
- Kristjánsson, K. (۲۰۲۴). Aristotelian practical wisdom(phronesis) as the key to professional ethics in teaching. *Topoi*, ۴۳(۳), ۱۰۳۱-۱۰۴۲.
- Li, Y., & Khairani, A. Z. (۲۰۲۵). Social support, pedagogical beliefs and teacher professional identity among preservice teachers in China: A moderated mediation analysis. *Teaching and Teacher Education*, ۱۵۴, ۱۰۴۸۵۶.
- Liu, J., Bon, S., Fan, X., Hardie, S., & Ding, R. (۲۰۲۴). A comparative mixed-methods study of in-service teachers' ethical judgment about student assessment practices. *Psychology in the Schools*, ۶۱(۹), ۳۴۴۱-۳۴۶۴.
- Mirkamali, S., & Haj Khuzimeh, M. (۲۰۱۶). Presenting a model of professional ethics for primary school teachers: A case study of male public primary school teachers in Tehran. *School Studies and Education*, ۵(۱), ۹-۳۰.
- Mohammad Davoodi, A., & Bahadori, S. (۲۰۱۷). Determining the factors affecting the effectiveness of professional ethics from the perspective of teachers in Qom province. *A New Approach in Educational Management*, ۸(۳), ۱-۱۲.
- Mosaffer, L., Nezhad Irani, F., Bikzad, J., & Dadash Karimi, Y. (۲۰۲۴). The relationship between professional ethics and professional competence of professors with organizational accountability: Analyzing the mediating role of job enthusiasm. *Ethics in Science and Technology*, ۱۹(۱), ۱-۱۲.

- Onyekwelu ،R. A. (۲۰۲۴). Enhancing the quality of secondary education through professional development of teachers in Nigeria. *British Journal of Multidisciplinary and Advanced Studies* ، ۹(۱) ، ۱۹۴-۲۰۵.
- Perla ،L. ،Agrati ،L. S. ،& Beri ،A. (۲۰۲۵). Post-teaching and professional learning: an investigation on teachers attitudes towards AI. *Professional Development in Education* ، ۵۱(۳) ، ۴۶۶-۴۷۷.
- Sharafi ،H. ،& Moghaddam ،F. (۲۰۲۱). Investigating the relationship between professional ethics of managers and the effectiveness of secondary school teachers in Zabol. The Sixth National Conference on Law ،Social Sciences and Humanities ،Psychology and Counseling ،Shirvan.
- Sheikhi Mobarakeh ،B. ،Salimi ،M. ،& Zahedi ،H. (۲۰۲۱). Applied ethics studies. *Akhlaq* ، ۱۷(۴۱) ، ۹۷-۱۲۶.
- Shilibekova ،A. ،Vildanova ،S. ،Mussarova ،V. ،Yessingeldinov ،B. ،Ablayeva ،M. ،& Kaldybek ،A. (۲۰۲۵). The methodology for assessing the impact of appraisal on teachers' professional development. *International Journal of Evaluation and Research in Education* ، ۱۴(۲) ، ۱۰۸۵-۱۰۹۶.
- Strauss ،A. ،& Corbin ،J. (۲۰۱۵). Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques. Newbury Park ،CA: Sage.
- Yang ،X. ،Abdul Rahman ،M. N. ،& Sun ،Y. (۲۰۲۵). The impact of teachers' qualifications on development outcomes in early childhood: a systematic literature review. *International Journal of Early Years Education* ، ۳۳(۲) ، ۴۲۶-۴۴۵.
- Yousefi ،M. ،& Bani Asadi ،N. (۲۰۲۱). Analysis of factors related to professional ethics of teachers with an emphasis on leadership style. *Ethics in Science and Technology* ، ۱۶(۲) ، ۱۶۲-۱۶۹.
- Zhao ،H. ،& Zhang ،X. (۲۰۱۷). The influence of field teaching practice on pre-service teachers' professional identity: A mixed methods study. *Frontiers in psychology* ، ۸، ۱۲۶۴.